

Una exposició a París posa de manifest com el llegat del marquès de Sade continua escandalitzant dos-cents anys després de la seva mort.

El retorn del Diví Marquès

El pròxim dia 2 de desembre es compliran dos-cents anys de la mort de qui és conegut com el Diví Marquès, segons el batejà l'escriptor André Breton (1896-1966), teòric i impulsor del surrealisme. Aprofitant el bicentenari de la desaparició, el Museu d'Orsay, a París, commemora l'aristòcrata llibertí amb una exposició –des del 14 d'octubre fins al 25 de gener– titulada *Sade. Attaquer le soleil* –“Atacar el sol”, en traducció literal–, que és una interpretació sobre com l'obra del marquès va influir en autors i artistes coetanis i posteriors. “El Diví Marquès trastornà tant la història de la literatura com la de les arts, primer ho féu d'una manera clandestina i després obertament quan es convertí en un mite. La seva obra posa en qüestió els límits, les proporcions, les nocions del que és bellesa i lletjor (...) Allibera radicalment la mirada de tots els pressupòsits religiosos, ideològics, morals i socials”, assegura a la presentació de l'exposició la pàgina web del museu.

Influent intel·lectual. La comissària de l'exposició, Annie Le Bron, especialista en la figura i obra de Sade, explica en la mostra que la influència del Marquès és present a les obres de grans noms de la literatura com Baudelaire, Flaubert, Husmans o Apollinaire, entre d'altres, alhora que molts artistes plàstics “sense cap dubte” han begut també d'alguna manera de Sade, entre els quals cita Delacroix, Rodin, Degas, Gé-

ricault, Ingres, Goya, Moreau, Cézanne, Picasso...

L'especialista defensa que “la relació que Sade posà en evidència entre desig i violència” es pot detectar en la creació literària i artística posterior, la qual cosa “és una verdadera revolució subterrà-

El llibertí aristòcrata francès, el marquès de Sade, va néixer el 2 de juny de 1740 i morí el 2 de desembre de 1814, ara fa dos-cents anys.

nia” que ara emergeix. “A la violència contra les dones, s’hi agrega, implacable, el plaer d’exercir-la”, diu Le Bron, que cita, com un dels molts exemples d’obra influïda per aquesta relació, el quadre *Escena de guerra a l’Edat Mitjana*, d’Edgard Degas, que mostra un

grup d’homes a cavall disparant fletxes contra una dona totalment nua. Per a la comissària, “aquesta obra és emblemàtica de la influència” del Diví Marquès en molts creadors. Al capdavant, el que aporta Sade és, sobretot, el mecanisme per “desfer-se de les maneres de representació tradicionals”, diu l’especialista en el maníac sexual.

La influència de De Sade, segons Le Bron, no es va limitar a la pintura i la literatura. També, al seu parer, es descobreix en arts més contemporànies com són la fotografia i el cine. “En nombroses fotografies de Man Ray, Henri Cartier-Bresson, entre d’altres, així com en obres cinematogràfiques com *L’edat d’or* (1930) de Luis Buñuel, *Salò o els cent vint dies de Sodoma* (1975), de Pasolini, o a *L’imperi dels sentits* (1976) de Nagisa Oshima, s’hi nota tot d’una” la petjada de Sade.

El marquès deixà escrit que “l’art no és per consolar els dèbils, no té altre propòsit que el d’assolir la precisió de la ment i eradicar els prejudicis”. Una mena de filosofia artística que per a la comissària de la mostra transcendia les seves obsessions sexuals: “L’home que passà vint-i-set anys a la presó [vegeu requadre], una tercera part de la seva vida, ho féu per lluitar a favor de la llibertat i sobirania de l’individu”. Des d’aquesta convicció essencial, “Sade fou moral”, un filòsof que “denuncià les guerres religioses i la Inquisició” que “s’oposava a Robespierre, a la guillotina” i que sempre “rebutjà que la finalitat justificqués els mitjans”.

Polèmica. La visió que l’exposició ofereix sobre el llibertí aristòcrata francès implícitament pareix assumir una de les frases més cèlebres de Sade: “Cadascú té les seves manies, no hem

de criticar ni sorprendre'ns de les de ningú". Aquesta aparent glorificació del marquès ha estat rebuda, com és fàcil de suposar, amb irritació per part dels ambients més conservadors parisencs. Però també ha estat fortament contestada des d'alguna publicació especialitzada en art i cultura. Com és el cas de *La Tribune de l'Art* –lloc web d'informació, crítica i debat sobre la creació artística, fundada el 2003 pel periodista Didier Rykner– segons la qual “cal preguntar-se com ha fet [el museu] aquesta reunió d'obres sense relació entre si ni amb el subjecte sobre el qual se suposa que vol il·lustrar. Orsay ha fet probablement la pitjor exposició de la història recent”. També ataca el que considera el fàcil recurs a un inexistent escàndol: “Suggestir que el pobre marquès va ser injustament perseguit tota la vida, que era un bon al·lot, no és escandalós; el que ho és, d'escandalós, és conèixer el cost de la reunió inconnexa de les obres.”.

Des de l'esquerra igualment han arribat bastonades a la mostra. El conegut filòsof i assagista Michel Onfray,

de tendència llibertària, autor de més d'una trentena de llibres, ha aprofitat “Sade. Atacar el Sol” per carregar contra “el filisteisme ignorant de les

modes parisencs que, en aquest cas, sense llegir ni verificar res vol transformar en “llibertí” un torturador criminal; estem davant d'una exposició que parla de “l'alliberament del cos i l'erotisme” per ocultar el

De Sade al sadisme

Donatien Alphonse François de Sade va néixer el 2 de juny de 1740 i morí el 2 de desembre de 1814. Autor d'algunes de les obres –*Els crims de l'amor*, *Justine o els infortunis de la virtut*, *Juliette o les prosperitats del vici*, *Les 120 jornades de Sodoma*...– que el caracteritzaren com un llibertí obscè, fou perseguit legalment per enaltir violacions, crims i tot tipus de violència sexual, a més de defensar el triomf del vici sobre la virtut. El marquès de Sade va concitar la unanimitat de règims polítics tan diferents com l'Antic Règim, l'Assemblea Revolucionària, el Consolat i el Primer Imperi: tots l'empresonaren. A més, fou obligat a residir durant anys en un manicomi. En total, passà engarjolat 27 dels 74 anys que va viure. No se'l perseguí, jutjà i condemnà només per allò que escrivia sinó pel que feia: torturava i violava criats, segrestava homes, dones i nins per destinar-los a les seves més desbaratades i violentes fantasies sexuals.

El nom de Sade esdevingué substantiu a partir de 1840 quan la paraula *sadisme* començà a aparèixer en els diccionaris per descriure l'excitació sexual generada per actes de violència sobre una altra persona. No s'ha de confondre amb la simulació. El sàdic ha d'exercir la violència real per excitar-se. Avui dia es considera generalment que el sadisme és una parafília sexual, o sigui allò que abans dels anys vuitanta es deia *perversió*. En el *Manual diagnòstic i estadístic de les malalties mentals*, el sadisme i el masoquisme

hi apareixien definits encara ara el 2013 com a patologies. Tot i així, socialment aquesta pràctica sexual –sempre que sigui consentida– s'ha anat, per dir-ho d'alguna manera, normalitzant des de la dècada de 1950. A Califòrnia i Nova York començaren a obrir locals, en aquells anys, per a grups d'homosexuals de tendència sado-masoquista. A poc a poc, d'aquells locals pioners es passà aviat a d'altres per a heterosexuals d'iguals gustos *heavy*. En els anys setanta i vuitanta la seva estètica –cuero negre, botes, cadenes, talons d'alçades impossibles i, en fi, tota la parafernàlia prou coneguda– emergí com una mena de moda. Per diferenciar les simples disfresses i els jocs de la pràctica real, el 1990 s'encunyaren les sigles BDSSM –Bondage (fermar), Disciplina, Submissió, Sadisme i Masoquisme– i més tard BDSM –així es coneix avui– per definir aquestes aficions tan peculiars, les quals es basen en la pràctica consentida entre adults: se sol establir un contracte que especifica què es pot fer i què no, així com es decideix una paraula clau, o un moviment, un senyal, en fi, que adverteixi al sàdic que el *masoca* vol donar per acabada la diversió. El BDSM té clubs a posta i serveis professionals de *dominatrix* i amos a totes les grans ciutats, pàgines web, xats especialitzats per posar en contacte esperits agermanats... Aquestes pràctiques del BDSM no s'han de confondre, doncs, ni amb els jocs de simulació *sado-maso* ni, sobretot, amb el sadisme criminal.

1. El sexe en grup, fos entre persones del mateix sexe o diferent, és un dels motius clàssics del Diví Marquès. 2. El càstig físic com a motor de l'excitació sexual és l'essència de Sade i del substantiu que la seva perversió crea: el sadisme. 3. El sexe onsevulla, a qualsevol moment, és una constant del llibertí marquès, el qual assegurarà que la raó li serví perquè el seu cor mai no li molestés els plaers.

crims”. El filòsof creu que la mostra no respon a altra cosa que “al fenomen d’al·lucinació col·lectiva parisenca, de caràcter patològic, que després d’haver subscrit el marxisme-leninisme, el maïoisme, el freudisme, l’estructuralisme i l’actual ‘teoria de gènere’, ara els *intel·lectualoides* parisencs es posen de genolls davant de l’apologia del crim d’un delinqüent sexual”.

L’atac a l’exposició ha superat fronteres. A la capital d’Espanya el molt conservador i catòlic *ABC* parlava, l’endemà de la inauguració, d’una commemoració “molt polèmica [a París] del bicentenari de la mort” de qui va viure tota la vida “entre el llibertinatge i la delinqüència sexual, precursora dels crims

totalitaris”. En línia amb les tesis d’Onfray –a qui cita– assegura que “amb una lleugeresa esfereïdora, el museu (...) presenta una exposició destinada al gran públic” malgrat tractar de presentar un personatge tan pervers. A més, la comissària Annie Le Bron, assegura el rotatiu madrileny, “porta les seves llegendàries arbitriarietats fins a l’extrem de presentar el marquès com un ‘precursor’ de Picasso” i fins i tot “pretén assegurar que hauria influït grans mestres de l’art contemporani [...] glorificant una influència senzillament invisible”.

A banda del valor cultural que pugui tenir l’exposició, si en té cap, si més no Le Bron i el Museu d’Orsay han aconseguit treure novament a la superfície de l’interès públic una figura històrica peculiar que s’autoretratà amb aquestes paraules: “Vaig obtenir sempre els meus extraviaments amb raonaments, mai no vaig dubtar; vaig vèncer, sabent destruir en el meu cor tot el que podia molestar els meus plaers”.

Miquel Payeras

comportament d’un assassí que fou capaç de segrestar homes, dones i nens per torturar-los en un castell medieval amb la finalitat de “gaudir” dels

D’acord amb l’article 5 de la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre de Protecció de Dades de Caràcter Personal, l’informem que les dades que ens faciliteu voluntàriament seran incorporades a un fitxer automatitzat. Vostè pot exercir en tot moment els seus drets d’accés, rectificació, oposició i cancel·lació de les dades personals dirigint-se a Edicions del País Valencià, carrer Sant Ferran, 12, 3er. 46001 València o a subscripcions@eltemps.cat

Butlleta de subscripció

Primer cognom _____		Segon cognom _____		Nom _____	
Adreça _____		Població _____		Codi postal _____	
Telèfon particular _____		Telèfon feina _____		Faré el pagament de la subscripció de la manera següent:	
Telèfon mòbil _____		Doc. d’identitat _____			
Correu electrònic _____					
Data de naixement _____		Professió _____		☐ Xec bancari adjunt a nom d’Edicions del País Valencià	
☐ Se subscriu al setmanari EL TEMPS en format paper per un període d’un any, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 145 € (estat espanyol, Andorra i Catalunya Nord)		☐ Se subscriu al setmanari EL TEMPS en format digital per un període d’un any, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 80 €		☐ Domiciliació bancària (ompliu dades de sota)	
☐ Se subscriu al setmanari EL TEMPS en format paper per un període de sis mesos, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 90 € (Estat espanyol, Andorra i Catalunya Nord)		☐ Se subscriu al setmanari EL TEMPS en format digital per un període de sis mesos, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 45 €		☐ Transferència bancària	
☐ Se subscriu al setmanari EL TEMPS en format paper per un període de tres mesos, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 30 €					

Europa: 259 € / Resta del món: 536 €

Dades de facturació

Nom _____		NIF / CIF _____	
Adreça _____		Població _____	
		Codi postal _____	

Domiciliació bancària

Distingits senyors: Caixa/banc _____		Agència _____	
Adreça _____		Població _____	
		Codi postal _____	

Nom i adreça del titular del compte _____

Els pregue que, fins a nova ordre, els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, SA, per l’import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL, siguem pagats a càrrec:

Núm. compte _____ de _____ de _____

Signatura _____

EL TEMPS Carrer Sant Ferran, 12, 3er. • 46001 VALÈNCIA
Tel. 902 131 025 • subscripcions@eltemps.cat • CIF A-46186821
www.eltemps.cat